

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидатки економічних наук, доцентки кафедри бухгалтерського обліку
та оподаткування**

САМУСЕВИЧ ЯРИНИ ВАЛЕНТИНІВНИ

**на дисертацію здобувача ступеня доктора філософії в галузі знань
05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»**

Огорілко Юрія Миколайовича

на тему «Економічні флуктуації під впливом монетарної політики»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

В сучасних умовах розвитку світової економіки зростає роль монетарної політики як ключового інструменту стабілізації макроекономічних процесів, особливо в періоди економічної турбулентності та структурних змін. Україна, як країна з відкритою економікою, стикається з численними викликами, що зумовлені впливом глобальних фінансових шоків, військовими діями на території країни, змінами в структурах міжнародних торговельно-економічних відносин та необхідністю гармонізації економічної політики відповідно до євроінтеграційних процесів. У таких умовах зростає потреба у вдосконаленні інструментарію державного регулювання, спрямованого на мінімізацію негативних наслідків економічних флуктуацій та забезпечення макроекономічної стабільності.

Одним із головних викликів, що постають перед економікою України, є підвищена волатильність макроекономічних показників, спричинена як зовнішніми, так і внутрішніми шоками. В умовах періодичних змін економічної кон'юнктури центральний банк має адаптувати свою політику, балансуючи між досягненням цінової стабільності, стимулюванням економічного зростання та збереженням стійкості фінансової системи. Водночас, ефективність монетарної політики значною мірою залежить від її здатності враховувати особливості економічних флуктуацій, рівень їхньої когерентності з іншими макроекономічними змінними та своєчасність застосування відповідних регуляторних заходів.

Таким чином, дослідження економічних флуктуацій під впливом монетарної політики є надзвичайно актуальним у контексті формування гнучких і ефективних механізмів реагування на економічні цикли, посилення стійкості економіки до зовнішніх і внутрішніх шоків та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для центрального банку. Це сприятиме не лише зменшенню макроекономічної нестабільності, а й підвищенню інвестиційної привабливості країни, що є особливо важливим у контексті її воєнного та післявоєнного відновлення.

Враховуючи зазначене, тема дисертаційної роботи Огорілко Ю. М., присвячена удосконаленню теоретико-методичних підходів до аналізу економічних флуктуацій та їх взаємодії з монетарною політикою, має високу актуальність і практичну значущість.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тематика дисертаційної роботи відповідає Національній економічній стратегії на період до 2030 року (Постанова Кабінету Міністрів України № 179 від 03 березня 2021 р.), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України №392/2020 від 14 вересня 2020 р.), Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та планом заходів з її реалізації (розпорядження Кабінету Міністрів України № 1805-р від 29 грудня 2021 р.), а також Стратегії цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року (розпорядження Кабінету Міністрів України № 1467-р від 17 листопада 2021 р.).

Дослідження виконано у контексті положень Статуту Міжнародного валютного фонду (від 27 грудня 1945 року) та Базельських угод (Базель I – від 1998 рік, Базель II – 2004 рік та Базель III – 2010 рік) тощо.

3. Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналізуючи анотацію та текст дисертації, зміст публікацій Огорілко Юрія Миколайовича, можна зробити висновок про наукову обґрунтованість результатів, які отримані під час наукового дослідження. Усі положення наукової новизни, висновки та рекомендації автора, повною мірою обґрунтовані і відповідають поставленій меті та завданням дисертаційної роботи.

Варто відзначити, що за допомогою методів науково абстракції, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення здійснено уточнення понятійно-категоріального апарату у сфері економічних флуктуацій і монетарної політики. Використання методу трендового аналізу дозволило узагальнити ключові еволюційно-просторові закономірності впливу монетарної політики на економічну активність в країні. Метод Z-нормалізації було використано для приведення різномірних даних до єдиного вигляду. Метод канонічного аналізу дозволив формалізувати зв'язок між індикаторами економічних флуктуацій та інструментами монетарної прозорості. Метод структурного моделювання дав змогу формалізувати залежність між інструментами монетарної політики та економічними флуктуаціями. Метод VAR-моделювання було використано для аналізу залежності монетарної політики від попередніх значень індикаторів економічних флуктуацій і самих інструментів монетарної політики.

4. Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційної роботи.

Теоретичне значення отриманих положень, висновків та пропозицій, отриманих під час дисертаційного дослідження, полягає в тому, що вони є суттєвим внеском в теорію державного регулювання економіки, розвивають концепцію забезпечення макроекономічної стабільності, можуть стати основою для подальших наукових напрацювань у напрямку управління економічними флуктуаціями за допомогою інструментів монетарної політики.

Практичне значення положень, висновків та пропозицій, отриманих під час виконання дисертаційного дослідження, полягає в тому, що вони можуть бути використані у:

– діяльності органів державної влади, зокрема: Національним банком України – під час вдосконалення інструментів монетарної політики,

спрямованих на стабілізацію економіки під час циклічних коливань, а також мінімізацію негативних ефектів від екзогенних шоків; Міністерством фінансів України – у процесі розробки скоординованих заходів фіскальної та монетарної політики, спрямованих на забезпечення економічної стабільності та запобігання макроекономічним дисбалансам; Державною службою статистики України – під час реалізації заходів з моніторингу та аналізу макроекономічних показників, що відображають флуктуації економіки, пов'язані з дією монетарних інструментів;

- діяльності професійних спілок і галузевих асоціацій – під час розроблення та реалізації заходів, спрямованих на адаптацію підприємств до змін у монетарному середовищі, а також для підвищення обізнаності про вплив монетарної політики на економічну активність у різних секторах економіки;

- діяльності представників бізнесу – під час стратегічного планування, прогнозування фінансових ризиків та управління капіталом у періоди економічних флуктуацій.

Крім того, ключові рекомендації автора дисертаційної роботи були впроваджені у діяльність Відділення №1 ПУМБ в м. Суми (довідка № 025 від 14.11.2024 р.).

Результати дисертації використані вченими Сумського державного університету під час підготовки та викладання дисципліни «Гроші на кредит» (акт від 29.11.2024 р.).

5. Оцінка змісту дисертації та її завершеності в цілому.

Дисертація Огорілко Юрія Миколайовича представлена на 229 сторінках, з них основний текст складає 188 сторінок.

Робота включає анотацію, вступ, три розділи, які об'єднують вісім підрозділів, висновки, список використаних джерел та додатки. Структура роботи повністю розкриває поставлену мету, комплексно охоплює предмет дисертаційного дослідження та відповідає висунутим завданням дослідження. Вступ містить інформацію щодо обґрунтування актуальності теми дослідження; відомості про зв'язок дисертації з науковими роботами; мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкриває сутність наукової новизни і результати практичного впровадження отриманих результатів; включає перелік публікацій автора, які відображають ключові положення дисертаційної роботи.

Розділ 1 дисертації представлено на 60 сторінках, що складає 32% від основного тексту. Даний розділ присвячений дослідженню природи економічних флуктуацій, їх ролі у розвитку економічних систем, характерних ознак та наслідків виникнення економічних флуктуацій для економічного розвитку. У першому підрозділі дисертаційної роботи розглянуто концептуальні підходи до розуміння економічних флуктуацій та їх ролі у розвитку економічних систем. Проведено порівняльний аналіз теорій виникнення економічних флуктуацій, виділено класичний, кейнсіанський, реальних бізнес-циклів, монетарний, австрійський та комплексний підходи до розуміння специфіки, наслідків виникнення економічних флуктуацій та механізмів превенції їх деструктивного впливу. Автором поглиблено розуміння економічних флуктуацій як періодичних відхилень ключових макроекономічних показників від їх довгострокових трендів або рівноважних значень, що виникають як реакція

на зміни внутрішніх та зовнішніх чинників і можуть набувати форми як короткострокових коливань у межах бізнес-циклів (фази підйому, спаду, піку і відновлення), так і довгострокових трендів у розвитку економіки. У межах даного аналізу автором удосконалено критеріальну базу класифікації економічних флуктуацій шляхом їх групування за причинно-детермінованою ознакою (циклічні, сезонні, структурні), часовим горизонтом (коротко-, середньо- та довгострокові), амплітудою коливань (мікро-, мезо-, та макроцикли), причинами виникнення (ендогенні та екзогенні), географічним охопленням (локальні, регіональні та глобальні), наслідками впливу (економічні імпульси, економічні шоки та комбіновані коливання). У другому підрозділі здійснено систематизацію передумов виникнення економічних флуктуацій та їх наслідків, досліджено ендогенні та екзогенні детермінанти коливань макроекономічних показників, визначено ключові особливості впливу технологічних, структурних, демографічних, політичних та екологічних факторів на циклічність економіки. У третьому підрозділі проведено аналіз особливості розвитку економічних систем України в умовах економічних флуктуацій.

Другий розділ дисертації розміщено на 69 сторінках, що складає 37% основного тексту дисертації. Другий розділ присвячений дослідженню взаємозв'язку між монетарною політикою та економічними флуктуаціями. У першому підрозділі другого розділу автором визначено роль монетарної політики у концепціях ділових циклів, проведено аналіз особливості впливу різних монетарних режимів (таргетування інфляції, валютне таргетування, грошова політика з фіксованими курсами) на характер економічних флуктуацій. Другий підрозділ даного розділу присвячений дослідженню закономірностей розвитку монетарної політики в умовах економічної нестабільності. У третьому підрозділі дисертантом здійснено моделювання впливу інструментів монетарної політики на економічні флуктуації. У межах даного аналізу автором розроблено методичний підхід, на основі якого визначено експліцитні та імпліцитні закономірності взаємодії економічних флуктуацій та інструментів монетарної політики, ідентифіковано ключові взаємозв'язки між динамікою економічних флуктуацій та реакцією монетарних інструментів.

Розділ 3 викладено на 47 сторінках, що представляє 25% основного тексту дисертації. Третій розділ присвячений удосконаленню інструментарію монетарної політики для мінімізації економічних флуктуацій та стабілізації макроекономічних процесів. У першому підрозділі даного розділу автором досліджено питання незалежності центральних банків як інструменту стабілізації економіки, проведено порівняльний аналіз рівня автономності НБУ та центральних банків провідних країн світу. Другий підрозділ присвячений дослідженню особливостей адаптації режиму таргетування інфляції до умов економічних флуктуацій. Автором запропоновано механізми коригування ключових параметрів монетарної політики з урахуванням особливостей економічного циклу.

Отримані висновки дисертаційної роботи є цілісними, логічно обґрунтованими, повністю розкривають мету і завдання дослідження, містять

вагомі теоретичні та практичні положення щодо формування економічних флуктуацій під впливом монетарної політики.

6. Достовірність положень висновків і рекомендацій представлених у дисертації не створює жодних сумнівів, оскільки всі етапи проведеного дослідження підкріплюються відповідним ілюстраційним матеріалом та посиланнями на літературні джерела. Крім того, в додатках розміщено весь необхідний статистичний матеріал.

7. Новизна дослідження та одержаних результатів.

Внаслідок проведеного автором дослідження вперше розроблено методичне підґрунтя для аналізу часової та просторової когерентності економічних флуктуацій та інструментів монетарної політики, яке враховує явні та латентні взаємозалежності шляхом побудови системи структурних рівнянь.

Також автором удосконалено ряд наукових положень, зокрема: 1) методологію оцінювання чутливості індикаторів монетарної політики до шоків економічних флуктуацій; 2) розуміння сутності економічних флуктуацій; 3) інструментарій монетарного регулювання економічних флуктуацій.

У роботі набули подальшого розвитку наступні положення: 1) науково-методичні засади формування державної політики управління економічними флуктуаціями; 2) критеріальна база класифікації економічних флуктуацій.

8. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях, персональний внесок здобувача.

Основний зміст дисертації опубліковано у 10 наукових працях, загальним обсягом 6,68 друк. арк., із яких особисто автору належить 6,15 друк арк., зокрема 6 статей у наукових фахових виданнях України (зокрема, 1 – у виданні, що індексується міжнародними наукометричними базами Scopus та Web of Science), 4 публікації у збірниках матеріалів конференцій.

9. Апробація одержаних результатів.

Ряд наукових результатів, представлених у дисертаційній роботі, у повному обсязі розкриті в наукових працях автора. Крім того, основні напрацювання дисертанта пройшли апробацію на науково-практичних конференціях та семінарах: Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування фінансово-економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва» (м. Ужгород, Україна, 2023 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні тренди розвитку світового господарства в умовах новітніх глобальних викликів» (м. Одеса, Україна, 2023 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти» (м. Ужгород, Україна, 2023 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування економіки в контексті міжнародного співробітництва: механізми та стратегії» (м. Запоріжжя, Україна, 2024 р.).

10. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Під час перевірки дисертації Огорілко Ю. М. на ознаки присутності академічного плагіату ідентифіковано коректність визначених посилань джерела текстового та ілюстративного запозичення; навмисного спотворення матеріалу

не спостерігається. Таким чином, можна стверджувати, що представлена дисертаційна робота не містить порушень принципів академічної доброчесності.

11. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації.

В цілому, незважаючи на наукову обґрунтованість та практичну актуальність, дисертаційна робота не позбавлена деяких недоліків. Так, зокрема:

1. У другому розділі дисертаційної роботи автором розглянуто взаємозв'язок між монетарною політикою та економічними флуктуаціями. Водночас, робота значно б виграла, якби автор проаналізував механізм зворотного впливу економічних флуктуацій на ефективність застосування різних інструментів монетарної політики та можливість їх адаптації до нестабільних макроекономічних умов.

2. Робота значно б виграла, якби автор узагальнив концептуальні засади управління економічними флуктуаціями та вибору інструментів монетарної політики на основі результатів моделювання взаємозв'язку між монетарною політикою та флуктуаціями в економіці (розділ 2).

3. У третьому розділі дисертації автором проведено аналіз впливу інструментів монетарної політики на стабільність економічного середовища. Разом з тим, дисертація мала б більшу практичну значущість, якби було здійснено кількісну оцінку рівня ефективності застосованих інструментів НБУ у відповідь на економічні кризи 2008-2009 рр., 2014-2015 рр. та 2022 р.

4. У дисертаційній роботі значна увага приділяється аналізу монетарної політики України та її впливу на макроекономічну стабільність. Водночас, у роботі майже не розглянуто міжнародний досвід адаптації монетарної політики до економічних флуктуацій, зокрема у країнах Центральної та Східної Європи, що мають схожі економічні умови. Аналіз таких прикладів дозволив би підвищити практичну значущість та обґрунтованість пропозицій автора.

5. Автором застосовано сучасні методи економетричного моделювання для аналізу впливу монетарної політики на економічні флуктуації, однак відсутній аналіз чутливості моделей до різних сценаріїв макроекономічного розвитку. Робота значно б виграла, якби було проведено сценарний аналіз із прогнозуванням ефективності різних монетарних стратегій у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі. Це дозволило б отримати більш прикладні результати щодо оптимального вибору монетарної політики залежно від змін у зовнішньому та внутрішньому економічному середовищі.

Крім того, у процесі рецензування дисертації виникли питання, що потребують від автора додаткових роз'яснень:

1. Чи завжди економічні флуктуації негативно впливають на показники економічного розвитку країни? Можливо, в якості періоди флуктуації відіграють позитивну роль у стимулюванні економічного розвитку і не завжди доцільно прагнути до повної мінімізації їх впливу?

2. Чи можливо, на думку автора, повністю мінімізувати флуктуації в економіці, і якщо теоретично уявити дану ситуацію, які наслідки можуть виникнути у разі спроби досягти повної економічної стабільності?

Зазначені зауваження та недоліки носять дискусійний характер і не знижують високого наукового і методичного рівня отриманих результатів дисертаційної роботи, поданої до захисту до разової спеціалізованої вченої ради.

12. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Рецензована дисертаційна робота Огорілко Юрія Миколайовича має наукову новизну і практичну цінність. Зміст роботи повністю відображає ключові положення дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Огорілко Юрія Миколайовича «Економічні флуктуації під впливом монетарної політики» за актуальністю, змістом, обсягом та якістю оформлення відповідає спеціальності 051 «Економіка» з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року №40, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Огорілко Юрій Миколайович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

РЕЦЕНЗЕНТКА:

**Кандидатка економічних наук,
доцентка кафедри бухгалтерського
обліку та оподаткування
Сумського державного університету**

Ярина САМУСЕВИЧ

